

Varhaiskasvatustalua uudistettava lapsen edun mukaisesti - varhaiskasvatustalun tavoitteet edellyttävät lain avaamista

Poikkeuksellisen laaja-alainen järjestöjoukko vaatii varhaiskasvatustalun avaamista. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Ammattiliitto Jyty ry, Sosiaalialan ammattijärjestö Talentia, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Hyvinvointiala ry Hali, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja Kuntaliitto lähettävät yhteisen viestin hallitusneuvotteluihin. Järjestöt vaativat lain muuttamista henkilöstörakenteen ja päiväkodin johtajan tehtävien osalta. Jo nyt on selvää, ettei nykyisen lainsäädännön puitteissa ole mahdollista saavuttaa lain sisällöllisiä eikä henkilöstörakenteen tavoitteita.

Varhaiskasvatus on lapsille tärkeä kasvu- ja kehitysympäristö sekä keskeinen pienten lasten hyvinvointia, kehitystä ja oppimista edistävä palvelu. Lapsen oikeuksien sopimuksen ja varhaiskasvatustalun (540/2018) mukaisesti varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Järjestöjen esittämät muutokset toisivat myös kaivattua työskentelyrauhaa työyhteisöihin.

Lapsen oikeuksien näkökulmasta keskeistä on turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatustalun henkilöstön välillä. Varhaiskasvatustalussa määritellään varhaiskasvatustalun tavoitteet, jotka liittyvät lasten perusoikeuksiin. Nykyinen henkilöstörakennetta koskeva sääntely ei tue varhaiskasvatustalun tavoitteita, se vaarantaa niiden toteutumisen perustavalaatuksella tavalla. Vaikka lain siirtymäkausi on edelleen käynnissä, jo nyt näkyvät sen vaikutukset työvoiman saatavuuteen ja alan vetovoiman heikkenemiseen.

Suurin ongelma on, että laki ei tunnista ja tue kaikkien henkilöstöryhmien osaamisen täysimääräistä käyttöä varhaiskasvatustalussa. Lain tiukat kelpoisuusehdot myös heikentävät alan pitovoimaa, sillä

käytännössä ne estävät joustavia koulutuspolkujen ja sen myötä erilaisten uramahdollisuuksien syntymistä varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Tilanteen korjaaminen edellyttää varhaiskasvatustilain henkilöstörakennetta koskevan sääntelyn muuttamista

Yliopistot eivät yksin pysty vastaamaan pätevän ja osaavan korkeakoulutetun varhaiskasvatuksen henkilöstön työvoiman saatavuudesta, jolloin varhaiskasvatustilain tavoitteisiin on mahdotonta päästä ja palvelun laatu kärsii. Ammattikorkeakoulujen sosionomiopinnoissa aloitti vuonna 2022 yhteensä 3 700 opiskelijaa, joista noin kolmannes suuntautuu varhaiskasvatuksen sosionomien tehtäviin. Yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajan opinnoissa aloitti 900 opiskelijaa. Kuntaliiton vuonna 2022 tekemän laskelman mukaan uusia korkeakoulutettuja varhaiskasvatuksen asiantuntijoita tarvitaan yli 18 000 vuoteen 2030 mennessä. Ammattikorkeakouluilla on merkittävä potentiaali vastata varhaiskasvatuksen työvoimapulaan koko Suomessa, kunhan varhaiskasvatustilain edellyttämät kelpoisuus- ja mitoitus ehdot tämän mahdollistavat.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (maisteritasoinen tutkinto) suorittaneilla oli aiemmin kelpoisuus päiväkodin johtajan tehtäviin. Heillä on vähintään kahden vuoden työkokemus ennen ylempää tutkintoaan. He tuntevat varhaiskasvatuksen työkentän ja saavat ylemmässä tutkinnossa valmiudet johtamis-, kehittämis- ja esihenkilötyöhön. Johtajan tehtävä edellyttää laaja-alaista orientaatiota ja kykyä osallistua oman alansa edustajana kuntien varhaiskasvatuksen ja hyvinvoinnin edistämisen palvelutoiminnan kehittämiseen. Ylemmän amk-tutkinnon suorittaneet tuntevat monipuolisesti myös sote-alaa ja sen palveluita. Työvoimatarpeen tilannetta kuvaa, että kuntien päiväkodeissa on varhaiskasvatuksen maistereita vain 960, kun vakansseja on 1600. Toisin sanoen vaikka kaikki päiväkotien maisterit saataisiin sijoitettua vuonna 2030 päiväkodin johtajiksi, jäisi lähes puolet johtajapaikoista määrärajoitusten sijaisuuksien varaan.

Lakimuutoksen myötä varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomin tutkinnon suorittaneet eivät voi enää syksystä 2023 alkaen saada pätevyyttä toimia varhaiskasvatuksen opettajana. Tutkintoon sisältyvät varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot ovat aiemmin tämän mahdollistaneet. Lain myötä varhaiskasvatukseen suuntautumisen vetovoima ammattikorkeakouluissa on romahtanut: opiskelijat eivät enää valitse varhaiskasvatukseen suuntautumista epävarman ja epäselvän työmarkkina-aseman vuoksi. Koko maassa varhaiskasvatukseen sosionomin tehtäviin suuntautuvien opiskelijoiden määrä on laskenut vuoden 2018 jälkeen kolmanneksella. Sosionomi-opinnoissa vuosittain aloittaneiden määrä on kasvanut tuhannella opiskelijalla vuodesta 2019, mutta samaan aikaan vuosittain alalle ensisijaisten hakeneiden määrä on romahtanut 4000 hakijalla. Toisin sanoen, millään varhaiskasvatuksen opettajien määrän lisäämisellä ei ole realistista saavuttaa vuoden 2030 lain tavoitetta.

Lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä sen tavoitteista säädetään varhaiskasvatustilain, joka astui uudistettuna voimaan 1.9.2018. Uudistuksen merkittävimmät muutokset liittyivät varhaiskasvatukseen henkilöstöön. Siirtymäajan jälkeen, vuodesta 2030 alkaen, päiväkodin henkilöstörakenne muuttuu siten, että päiväkodeissa vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla laissa säädetty korkeakoulututkinto eli varhaiskasvatukseen opettajan tai varhaiskasvatukseen sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatukseen opettajan kelpoisuus.

Järjestöjen tarkemmat tavoitteet lain muuttamiseksi:

- Varhaiskasvatustilain muutokset on toteutettava pikaisesti. Kokonaisuudistukselle ei ole tarvetta, mutta henkilöstörakennetta koskeva sääntely on muutettava tukemaan lain tavoitteita (henkilöstöä koskeva 37 § ja lain 3 § mukaiset tavoitteet).

- Varhaiskasvatuksen henkilöstön riittävä osaaminen varmistetaan sillä, että korkeasti koulutettujen osuus henkilöstöstä on riittävä. Yksiköissä ja lapsiryhmissä pitää olla mahdollisuus lasten ja perheiden tarpeita parhaiten vastaavan ja pysyvän henkilöstön käyttämiseen.
- Muutetaan kelpoisuusvaatimus päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään seuraavasti: tehtävään on kelpoinen henkilö, jolla on kelpoisuus 26 tai 27 §:ssä tarkoitettuun varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin tehtävään ja, jolla on vähintään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto sekä riittävä johtamistaito.

Lisätietoja:

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, **Ida Mielityinen** p. 050 5940731

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, **Päivi Niemi-Laine**, p. 040 702 4772

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, **Jenni Karsio**, p. 044 5415955

Hyvinvointiala Hali ry, **Laura Lindeberg**, p. 040 8268292

Kuntatyönantajat KT, **Hannu Freund**, p. 050 5726209

Kuntaliitto, **Jarkko Lahtinen**, p. 050 3614526

Ammattiliitto Jyty ry, **Jonna Voima**, p. 050 591 2341